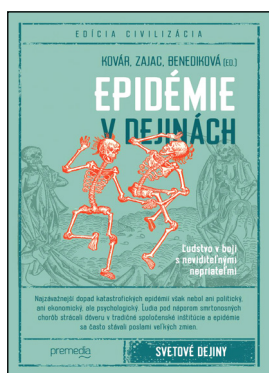

Epidémie v dejinách. Ľudstvo v boji s neviditeľnými nepriateľmi. Eds. Branislav Kovár, Oliver Zajac, Lucia Benediková. Bratislava : Premedia, 2020. 296 s. ISBN 978-80-8159-836-4.

Pripraviť a vydať text venovaný epidémiám rôznych chorôb v období krízy vyvolanej pandemiou Covid-19, je nepochybne zaujímavým a celkom logickým krokom. Vzhľadom na aktuálnosť problematiky má takýto zámer veľkú šancu na úspech u čitateľov a z toho v neposlednom rade vyplývajúci tiež dôležitý komerčný efekt. Ten nepochybne v tomto prípade môže zvýšiť aj solídna grafická či estetická úprava publikácie. Z tohto uhla pohľadu kniha *Epidémie v dejinách* určite spĺňa očakávania, ktoré s ňou autori, vydavateľ i čitatelia spájajú.

Inou, v konečnom dôsledku ešte významnejšou stránkou, je ale obsahová náplň tohto diela. Tu je v prvom rade zaujímavý vysoký počet, celkovo až 24 autorov. To na jednej strane môže predstavovať veľkú výhodu, keď sa každý z nich ako špecialista na konkrétne obdobie a oblasť výskumu mohol venovať tomu, čo skutočne pozná najlepšie. Vybrané témy mohli autori analyzovať do hĺbky, aj keď otázka chorôb či prípadných epidémií v konkrétnych obdobiach iba zriedkavo predstavuje hlavný predmet záujmu archeológa či historika. I preto sa v rámci publikácie viac-menej v chronologickom poradí môže čitateľ zoznámiť s množstvom rôznych epidémií, ale i problémami, ktoré síce nie sú priamo chorobami v tom pravom zmysle, no ich výskyt a dôsledky boli pre obyvateľstvo veľmi podobné. V oboch prípadoch totiž okrem značných strát na životoch či hospodárskeho rozvratu priniesli najmä stratu dôvery v tradičné spoločenské inštitúcie. Preto sa epidémie často spájajú s kľúčovými momentmi dejín či zásadnými zmenami.

Publikácia prostredníctvom 35 stručných pohľadov na konkrétne problémy dáva čitateľovi možnosť sledovať výskyt nielen zdravotných problémov, ktoré ľudstvo sužovali od praveku po súčasnosť. Od neandertálcov a ich kontaktov s ľuďmi dnešného typu (text *Podľahli neandertalci pravekej epidémii?*) sa tak čitateľ cez rôzne choroby a ich dôsledky dostáva cez starovek (Mohli Rímsku ríšu rozvrátiť epidémie?) až do stredoveku. V tomto období medzi epidémiami jednoznačne dominuje problematika moru (napr. Čierna smrť prišla z východu). Osobitné epidémie spôsobené morom, týfusom, kiahňami, cholerou či chrípkou sledujú autori jednotlivých textov

aj v rámci osobitnej časti venovanej novoveku (napr. Napoleona v Rusku neporazil len generál zima, ale aj maršal týfus).

Ďalšiu samostatnú časť publikácie tvoria príspevky venované 20. storočiu. Ide o obdobie, keď nielen dve svetové vojny, ale i množstvo ďalších konfliktov a kríz svojimi dôsledkami dopadlo neraz ničivou silou na ľudí (napr. Španielska chrípka sa prikrádala potichu ako zlodej). Púťavou a z hľadiska čitateľa prístupnou formou spracovaný základný náčrt zvolenej problematiky, niektoré podrobnosti či zaujímavosti celkom prirodzene upútajú záujem. Vďaka tomuto už osvedčenému konceptu si publikácia popri popularizácii dokázala zachovať sčasti aj odborný charakter.

Väčší počet autorov na jednej strane môžeme hodnotiť ako pozitívum. Pre iných to ale nemusí byť tak jednoznačné. Viacerí autori, najmä ak sa venujú obsahovo blízkej problematike, znamenajú nielen rozdielnosť v štylistike. Čitateľ sa musí vyrovnáť tiež s viacnásobným opakovaním niektorých skutočností, prípadne sú texty dopĺňané odkazmi na predošlé či nasledujúce príspevky. Podľa nášho názoru ide o zbytočnú, navyše pre čitateľa rušivú záležitosť. Odstrániť by ju bolo možné napríklad rozsiahlejším zásahom do rukopisov, čo ale pri väčšom počte autorov nepredstavuje pre editorov jednoduchú záležitosť. Druhý možný postup by znamenal zníženie počtu autorov. To ale, osobitne v prípade ak má publikácia rýchlo reagovať na síce aktuálne, ale pomerne špecifické otázky, tiež môže predstavovať problém.

Príprava a vydanie publikácie *Epidémie v dejinách* v každom prípade mala zmysel. Záujemcom o históriu okrem iného prístupnou formou ukazuje, že vplyv rôznych epidémií a ich dôsledkov zohrával významnú úlohu nielen čo sa týka prežitia jednotlivých komunít, ale väčšinou mali tiež podstatné, pre spoločnosť spravidla negatívne dôsledky. Tak, ako sa o tom máme možnosť presvedčiť aj v súčasnosti.

Patrik Derfiňák